

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ
ՆԱԽԱԼՍԱՐԱՆ

Արշակ Բալայան

**ԲԱՐՈՅԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ,
ՄԵԹՈԴՆԵՐ, ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ԵՎ ԽՆԴԻՐՆԵՐ**

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Արշակ Բալայան

ԲԱՐՈՅԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ.

մեթոդներ, տեսություններ և խնդիրներ

ԵՐԵՎԱՆ
ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
2023

ՀՏԴ 17(07)
ԳՄԴ 87.7g7
Բ 200

Հրատարակության և երաշխավորել
ԵՊՀ գիտական խորհուրդը:

Գիտական խմբագիր՝ փ.գ.դ. Էդվարդ Հարությունյան

Գրախոսներ՝

ա.գ.թ. Արթուր Ավանեսով
փ.գ.թ. Ղազար Ավետիսյան
փ.գ.թ. Լևոն Բաբաջանյան
փ.գ.թ. Երանուհի Մանուկյան
փ.գ.թ. Ավետիք Մեջլումյան
փ.գ.թ. Նաիրա Մկրտչյան
փ.գ.թ. Կարինե Յարալյան

Բալայան Արշակ

Բ 200 Բարոյագիտություն. մեթոդներ, տեսություններ և խնդիրներ / Ա. Բալայան.
-Եր., ԵՊՀ հրատ., 2023, 420 էջ:

Ուսումնական ձեռնարկը բաղկացած է երեք հիմնական մասից: Առաջին մասում ներկայացվում են բարոյագիտության մեթոդաբանական մի շարք հարցեր, երկրորդ մասում՝ բարոյագիտական կարևորագույն տեսություններից մի քանիսը: Երրորդ մասում անդրադարձ է կատարվում մի շարք հիմնական հասկացությունների՝ *բարեկեցություն, ազատություն, հավասարություն, արդարություն, քաղաքական իշխանության լեգիտիմություն* և այլն:

Գիրքը հասցեագրված է ոչ միայն փիլիսոփաներին, այլև նրանց, ովքեր չունեն փիլիսոփայական հարուստ գիտելիքներ, բայց պատրաստ են ինքնուրույն մտածել ու սեփական համոզմունքներին հակադրվող կարծիքներ ընկալելու համար ջանքեր գործադրել:

CALOUSTE GULBENKIAN
FOUNDATION

ՀՏԴ 17(07)
ԳՄԴ 87.7g7

ISBN 978-5-8084-2612-2

<https://doi.org/10.46991/YSUPH/9785808426122>

© ԵՊՀ հրատ., 2023
© Բալայան Արշակ, 2023

Բովանդակություն

Երախտագիտության խոսք.....	7
Ներածություն	8
ՄԱՍ 1. ԲԱՐՈՅԱԿԱՆԻ ԲՆՈՒՅԹԸ ԵՎ ԲԱՐՈՅԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ	12
ԲԱՐՈՅԱԿԱՆԻ ԲՆՈՒՅԹԸ ՈՒ ԲԱՐՈՅԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ.....	12
Բարոյականի բնույթը	12
Բարոյագիտության նպատակները	15
Բարոյականի անկախությունը	18
Որոշ հիմնական հասկացություններ	21
Բարոյական պարտականություն	21
Արժեք	22
ԲԱՐՈՅԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ.....	25
Հասկացության վերլուծություն	25
Մտավոր փորձեր	29
Աբդուկցիա.....	36
Երկակի հետևանքի ուսմունքը.....	41
Դրական և բացասական պարտականություններ	44
Ռեֆլեկտիվ էկվիլիբրիում	49
Բարոյագիտական տեսությունների գնահատումը.....	52
ՄԱՍ 2. ԲԱՐՈՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	58
ՄԵՏԱԷԹԻԿԱՅԻ ՈՐՈՇ ՀԱՐՅԵՐ	60
Բարոյագիտական էմոտիվիզմ և կոգնիտիվիզմ.....	60
Բարոյագիտական ռեյալտիվիզմ և աբսոլյուտիզմ	68
ՆՈՐՄԱՏԻՎ ԷԹԻԿԱՅԻ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	78
Բարոյագիտական էզոիզմ	78
Սոցիալական դաշինքի տեսություն	88
Կոնսեքվենտալիզմ	98
Դեոնտոլոգիա	108
Բարոյական պարտականությունների տեսակները.....	108
Իմանուել Կանտի դեոնտոլոգիական տեսությունը.....	110
Դեյվիդ Ռոսի պլյուրալիստական տեսությունը	124
Նեդ Մարկոսյանի ռոսյան մինիմալիզմը.....	129
Առաքինության էթիկա	134
Արիստոտելի առաքինության էթիկան.....	135
Առաքինության էթիկայի դեմ ներկայացված առարկություններ	140
Ալասդաիր Մաքինթայրի առաքինության տեսությունը	146

ՄԱՍ 3. ԲԱՐՈՅԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ.....	153
ԲԱՐԵԿԵՑՈՒԹՅՈՒՆ	155
Ներաշխարհի վիճակի տեսություններ. հեղունիզմ.....	155
Ցանկությունների բավարարման տեսություն.....	157
Օբյեկտիվիստական տեսություն	161
Կարողությունների տեսություն.....	163
Բարեկեցությունը հանրային քաղաքականության համատեքստում.....	167
ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ	171
Բարոյական բախտ	171
Սոցիալ-քաղաքական ազատություններ	175
Ազատություն և ինքնավարություն.....	179
ՊԱՏԵՐՆԱԼԻԶՄ.....	187
Ազատական պատերնալիզմ	193
Առկա կանոնների ազդեցությունը	193
Խնդրի դրվածքը	194
ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ	199
Մարդկային օրգանների շուկաներ	201
Սեռական ծառայությունների բարոյական կարգավիճակը	203
Կյանքի անձնական ոլորտի պաշտպանություն	210
ԱՐԴԱՐՈՒԹՅՈՒՆ	219
Արդարության ըմբռնումը.....	219
Արդարության տիրույթը.....	221
Սեփականության բնույթն ու տեսակները	224
Սեփականության տեսակները	225
Նախնական յուրացման վերաբերյալ Ջ. Լոկի ուսմունքը.....	227
Սեփականության արդար բաշխումը	229
Սեփականություն և ազատ շուկա	230
Ռեսուրսների վերաբաշխման բարոյական հիմքերը.....	233
Ռեսուրսների հավասարություն	244
Կարողությունների հավասարություն.....	251
Բախտի հավասարություն.....	254
Սուֆիսիենտարիանիզմ	261
Ժողովրդավարական հավասարություն	265
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԼԵԳԻՏԻՄՈՒԹՅՈՒՆ	275
Քաղաքական իշխանության բնույթն ու լեգիտիմության տեսությունները..	275
Տրանզակցիոն տեսություն.....	279

Լեզվի տիրման դաշինքի տեսություն	279
Ասոցիատիվ տեսություններ	285
Բնական պարտականությունների տեսություն	287
Ուտիլիտարիզմ և հյումյան էգոիզմ	288
Ինստրումենտալիզմ	290
Լեզվի տիրման ժողովրդավարական տեսություն	294
Անարխիզմ	296
ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ԱՆՀՆԱԶԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆ	299
Ինչ է քաղաքացիական անհնազանդությունը	299
Քաղաքացիական անհնազանդության բարոյագիտական հիմնավորումը	302
ՊԱՏԻԺ	309
Իրավական պատժի բնույթը	309
Պատժի կոնսեքվենտալիստական հիմնավորումը	311
Ինքնապաշտպանություն	312
Հանցագործի վերադաստիարակում	313
Պատժի կոնսեքվենտալիստական հիմնավորման խնդիրները	314
Պատժի չափավոր կոնսեքվենտալիստական հիմնավորում	316
Պատժի ռետրիբուտիվիստական հիմնավորում	317
Արդարացի զայրույթ և պատիժ	318
Հաղորդակցություն և պատիժ	318
Պատիժը որպես հատուցում	319
Պատժի խստությունը	320
ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԷԹԻԿԱ	324
Գլոբալ տաքացում	325
Բնակչության թիվ և բնապահպանական խնդիրներ	331
Բնության արժեքը	335
ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԱՐԴԱՐՈՒԹՅՈՒՆ	343
Սովը մեղմելու բարոյական պարտականությունը	343
Համաշխարհային էգալիտարիզմ. հավասար ռեսուրսներ և հնարավորու- թյուններ	350
Հավասար ռեսուրսներ բոլորին	350
Հավասար հնարավորություններ բոլորին	355
ԽՄԲԱՅԻՆ ԷԹԻԿԱ	360
Խմբային իրավունքներ և խմբային պատասխանատվություն	360
Տարածքային իրավունք	368

ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	373
Ի՞նչ է ազգը	374
Ազգի բարոյական պահանջները	377
Ազգայնականության բարոյական հիմքերը	380
Ազգայնականություն և ռացիոնալություն	380
Ազգայնականություն և անկողմնակալություն	382
Ազգայնականություն և անհատական ինքնավարություն	384
ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԱՆՋԱՏՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	388
Ինքնավարության բարոյագիտական հիմնավորումը	388
Ազգային անջատողական տեսությունները	391
Փաստարկներ ընդդեմ անջատման ազգայնական տեսությունների	393
ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԲԱՐՈՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	399
Պատերազմի արդար վարում	401
Խտրականություն	401
Համաչափություն	403
Պատերազմ սկսելու բարոյագիտական հիմքերը	405
Հումանիտար ռազմական միջամտություն	406
Բարոյագիտական տեսություններ և պատերազմ	406
Ուտիլիտարիզմ և պատերազմ	406
Երկակի հետևանքի ուսմունք և պատերազմ	407
Summary	411
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ	412

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Մանդակունի Հ. (2008), Ճառեր. Ա. Էջմիածին, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հրատարակչություն:
2. Մարքս Կ., Ֆ. Ենգելս (1932), Կոմունիստական մանիֆեստ, Յերևան:
3. Շահամիրյան Շ. (2002), Որոգայթ փառաց. Երևան, «Հայաստան»:
4. Պլատոն (2006). Կրիտոն, Երկեր չորս հատորով, Ս. Լևոնյան, Երևան, Սարգիս Խաչենց, «Փրինթինֆո», I: 39-56:
5. Պլատոն (2017), Պետություն, Երկեր չորս հատորով, Ս. Լևոնյան, Երևան, Սարգիս Խաչենց, «Փրինթինֆո», «Անտարես», IV: 440:
6. Սպարապետ Ս. (2008), Դատաստանագիրք, Երևան, «Իրավունք»:
7. Քաջազունի Յ. (2008), Ազգ եւ հայրենիք, Երևան:
8. Allen, A. L. (2005). Privacy. The Oxford Handbook of Practical Ethics. H. LaFollette. United States, Oxford University Press: 485-513.
9. Anderson, B. (2006). Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism. London, Verso.
10. Anderson, E. S. (1999). "What is the Point of Equality?" Ethics 109(2): 287-337.
11. Annas, J. (2004). "Being Virtuous and Doing the Right Thing." Proceedings and Addresses of the American Philosophical Association 78(2): 61-75.
12. Aristotle (1998). Politics. Indianapolis/Cambridge, Hackett Publishing Company.
13. Aristotle (2004). Nichomachean Ethics, Cambridge University Press.
14. Baghranian, M. and A. Coliva (2020). Relativism. London, Routledge.
15. Barry, B. (1991). Humanity and Justice in Global Perspective. Liberty and Justice: Essays in Political Theory 2. Oxford, Clarendon Press. 2: 182-210.
16. Bedke, M. S. (2018). Cognitivism and Non-Cognitivism. The Routledge Handbook of Metaethics. T. McPherson and D. Plunkett. New York, Routledge: 292-307.
17. Beitz, C. R. (1979). Political Theory and International Relations. Princeton, New Jersey, Princeton University Press.
18. Bentham, J. (2007). An Introduction to the Principles of Morals and Legislation. Mineola, New York, Dover Publications, Inc.
19. Berlin, I. (1969). Two Concepts of Liberty. Four Essays on Liberty. Oxford, Oxford University Press: 118-173.
20. Boffey, D. (2018, April 16). Belgium Comes to Terms with "Human Zoos" of Its Colonial Past. The Guardian. Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/2018/apr/16/belgium-comes-to-terms-with-human-zoos-of-its-colonial-past>, last accessed June 25, 2023.
21. Boghossian, P. (2017). Relativism about Morality. Realism-Relativism-Constructivism. C. Kanzian, S. Kletzl, J. Mitterer and K. Neges. Berlin, De Gruyter. 24: 301-312.

22. Branly, M. d. Q. (2011). *Human Zoos: The Invention of the Savage*, Distributed Art Pub Incorporated.
23. Buchanan, A. (1991). *The Moral Case Against Secession. Secession: The Morality of Political Divorce from Fort Sumter to Lithuania and Quebec*. Boulder, Westview Press: 87-125.
24. Caney, S. (2001). *Cosmopolitan Justice and Equalizing Opportunities*. *Global Justice*. A. T. Marsoobian and B. J. Huschle. Malden, Massachusetts, Blackwell Publishers: 123-144.
25. Christiano, T. (2012, September 2018). *Authority*. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Summer 2020. Retrieved from <https://plato.stanford.edu/archives/sum2020/entries/authority/>, Last accessed June 25, 2023.
26. Cohen, G. A. (2008). *Freedom and Money*. *Contemporary Debates in Social Philosophy*. L. Thomas. Oxford, UK, Blackwell Publishing: 19-42.
27. Darwin, C. (2009). *The Descent of Man and Selection in Relation to Sex*. Cambridge, Cambridge University Press.
28. Delmas, C., & Brownlee, K. (2021). *Civil Disobedience*. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Winter 2021. Retrieved from <https://plato.stanford.edu/entries/civil-disobedience/>, Last accessed June 25, 2023.
29. DiNicola, A. (2021). *The Differing EU Member States' Regulation on Prostitution and their Cross-Border Implications on Women's Rights*. Retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/695394/IPOL_STU\(2021\)695394_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/695394/IPOL_STU(2021)695394_EN.pdf), Last accessed June 25, 2023.
30. Doris, J. M. (2003). *Lack of Character: Personality and Moral Behavior*. Cambridge, Cambridge University Press.
31. Duff, A. (2005). *Punishment*. *The Oxford Handbook of Practical Ethics*. H. LaFollette. Oxford, Oxford University Press: 331-357.
32. Dworkin, G. (1972). "Paternalism." *The Monist* 56(1): 64-84.
33. Dworkin, G. (2016). *Markets and Morals: The Case for Organ Sales*. *Philosophy, Politics, and Economics: An Anthology*. J. Anomaly, G. Brennan, M. C. Munger and G. Sayre-McCord. Oxford, Oxford University Press: 614-618.
34. Feinberg, J. (2013). *Psychological Egoism*. *Ethical Theory: An Anthology*. R. Shafer-Landau, Wiley-Blackwell: 167-177.
35. Foot, P. (1978). *The Problem of Abortion and the Doctrine of the Double Effect. Virtues and Vices and Other Essays in Moral Philosophy*. Berkeley, University of California Press: 19-32.
36. Frankena, W. K. (1976). *The Concept of Morality. Perspectives on Morality: Essays by William K. Frankena*. K. E. Goodpaster. Notre Dame, Indiana, University of Notre Dame Press: 125-132.
37. Frankfurt, H. (1987). „Equality as a Moral Ideal.“ *Ethics* 98(1): 21-43.

38. Hardin, G. (1968). "The Tragedy of the Commons." *Science* 162(3859): 1243-1248.
39. Hardin, G. (1974). "Commentary: Living on a Lifeboat." *BioScience* 24(10): 561-568.
40. Harman, G. (1977). *The Nature of Morality: An Introduction to Ethics*. New York, Oxford University Press.
41. Hart, H. L. (1995). *Prolegomenon to the Principles of Punishment. Punishment and Responsibility: Essays in the Philosophy of Law*. Oxford, Clarendon Press: 1-27.
42. Hausman, D. M. and M. S. McPherson (2006). *Welfare. Economic Analysis, Moral Philosophy and Public Policy*. 2006, Cambridge University Press: 118-134.
43. Hobbes, T. (1998). *Leviathan*. Great Britain, Oxford University Press.
44. Holmes, J. (2013). *Losing 25,000 to Hunger Every Day*. Retrieved from <https://www.un.org/en/chronicle/article/losing-25000-hunger-every-day>, Last accessed June 25, 2023.
45. Hood, R. (2003). *Global Warming. A Companion to Applied Ethics*. R. G. Frey and C. H. Wellman. Oxford, Blackwell Publishing: 674-684.
46. Hoven, J. v. d., Blaauw, M., Pieters, W., & Warnier, M. (2019). *Privacy and Information Technology*. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Summer 2020. Retrieved from <https://plato.stanford.edu/entries/it-privacy/>, Last accessed June 25, 2023.
47. HRSA. (2022, March 2022). *Organ Donation Statistics*. Retrieved from <https://www.organdonor.gov/learn/organ-donation-statistics>, Last accessed June 25, 2023.
48. Huemer, M. (2013). *The Problem of Political Authority: An Examination of the Right to Coerce and the Duty to Obey*, Palgrave Macmillan.
49. Hume, D. (1965). *Treatise of Human Nature*. Oxford, Clarendon Press.
50. Hume, D. (1998). *Of the original contract. Selected Essays*. S. Copley; and A. Edgar. Oxford, Oxford University Press: 186-201.
51. Hursthouse, R. (2001). *Right Action. On Virtue Ethics*. Oxford, Oxford University Press: 25-42.
52. Jamieson, D. (1993). *Ethics, Public Policy, and Global Warming. Applied Ethics: A Reader*. E. R. Winkler and J. R. Coombs, Blackwell: 313-327.
53. Jones, P. (2022). *Group Rights*. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Fall 2016. Retrieved from <https://plato.stanford.edu/archives/sum2016/entries/rights-group/>, Last accessed June 25, 2023.
54. Kagan, S. (2013). *Thinking About Cases. Ethical Theory: An Anthology*. R. Shafer-Landau, Wiley-Blackwell.
55. Kant, I. (1996). *The Metaphysics of Morals. Practical Philosophy*. M. J. Gregor.

- Cambridge, Cambridge University Press: 353-603.
56. Kant, I. (1999). *Groundwork of the Metaphysics of Morals*. Practical Philosophy. M. J. Gregor. Cambridge, Cambridge University Press: 37-108.
 57. Kant, I. (1999). *The Metaphysics of Morals*. Practical Philosophy. M. J. Gregor. Cambridge, Cambridge University Press: 353-603.
 58. Kekes, J. (2002). "On the supposed Obligation to Relieve Famine." *Philosophy* 77: 503-517.
 59. Khatchadourian, H. (1985). "Self-Defense and the Just War." *World Futures: The Journal of New Paradigm Research* 20(3-4): 151-178.
 60. Korsgaard, C. M. (1985). "Kant's Formula of Universal Law." *Pacific Philosophical Quarterly* 66: 24-47.
 61. Lewandowsky, S., et al. (2020). *Technology and Democracy: Understanding the influence of online technologies on political behaviour and decision-making*. Luxembourg, Joint Research Centre (JRC) of the European Commission's Science and Knowledge Service.
 62. Locke, J. (1980). *Second Treatise on Government*. Cambridge, USA, Hackett Publishing Company.
 63. MacIntyre, A. (2007). *After Virtue: A Study in Moral Theory*. Notre Dame, Indiana, University of Notre Dame.
 64. MacPherson, C. B. (1978). *The Meaning of Property. Property: Mainstream and Critical Positions*. C. B. MacPherson. Toronto, University of Toronto Press: 1-13.
 65. Malthus, T. (1998). *An Essay on the Principle of Population: An Essay on the Principle of Population, as it Affects the Future Improvements of Society with Remarks on the Speculations of Mr. Godwin, M. Condorcet, and Other Writers*. London, Electronic Scholarly Publishing Project: 126.
 66. Markosian, N. (2009). "Rossian Minimalism." *Journal of Ethics & Social Philosophy* 4(1): 1-16.
 67. McMahan, J. (2000). *War and Peace. A Companion to Ethics*. P. Singer. Oxford, Blackwell: 384-395.
 68. Milgram, S. (1974). *Obedience to Authority: An Experimental View*, Tavistock Publications.
 69. Mill, J. S. (2003). *On Liberty. Utilitarianism and On Liberty*. M. Warnock, Blackwell Publishing.
 70. Mill, J. S. (2003). *Utilitarianism. Utilitarianism and On Liberty*. M. Warnock, Blackwell Publishing: 181-235.
 71. Miller, D. (1995). *On Nationality*. Oxford, Clarendon Press.
 72. Miller, D. (2005). "Against Global Egalitarianism." *The Journal of Ethics* 9(1/2): 55-79.
 73. Miller, D. (2021). *Justice*. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Fall 2021.

- Retrieved from <https://plato.stanford.edu/entries/justice/>, Last accessed June 25, 2023.
74. Moen, O. M. (2014). "Is Prostitution Harmful?" *Journal of Medical Ethics* 40: 73-81.
 75. Moore, M. (2015). *A Political Theory of Territory*. Oxford, Oxford University Press.
 76. Nagel, T. (1972). "War and Massacre." *Philosophy and Public Affairs* 1(2): 123-144.
 77. Nagel, T. (2012). *Moral Luck. Mortal Questions*. Cambridge, Cambridge University Press: 24-38.
 78. Narayan, D. (2000). *Poverty Is Powerlessness and Voicelessness*. *Finance & Development: A Quarterly Magazine of the IMF*, 37(4). Retrieved from <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2000/12/narayan.htm>, Last accessed June 25, 2023.
 79. Nielsen, K. (1993). "Secession: The Case of Quebec." *Journal of Applied Philosophy* 10(1): 29-43.
 80. Norenzayan, A. (2014). "Does religion make people moral?" *Behaviour* 151: 365-384.
 81. Nozick, R. (1999). *Anarchy, State and Utopia*. Oxford UK & Cambridge USA, Blackwell.
 82. Nussbaum, M. C. (1998). "Whether From Reason or Prejudice: Taking Money for Bodily Services." *Journal of Legal Studied* XXVII: 693-724.
 83. O'Neill, O. (2013). *Kantian Approaches to Some Famine Problems*. *Ethical Theory: An Anthology*. R. Shafer-Landau, John Wiley & Sons: 510-520.
 84. Parfit, D. (1987). *Reasons and Persons*. Oxford, Clarendon Press.
 85. Parrado, N. and R. Vince (2006). *Miracle in the Andes: 72 Days on the Mountain and My Long Trek Home*, Crown Publishing Group.
 86. Quinn, W. (1985). "The Right to Threaten and the Right to Punish." *Philosophy & Public Affairs* 14(4): 327-373.
 87. Rachels, J. (2013). *Ethical Egoism*. *Ethical Theory: An Anthology*. R. Shafer-Landau, Wiley-Blackwell: 193-199.
 88. Rachels, J. and S. Rachels (2012). *The Social Contract Theory. The Elements of Moral Philosophy*, McGraw Hill: 82-97.
 89. Rawls, J. (2005). *A Theory of Justice*. Cambridge, Massachusetts, The Belknap Press of Harvard University Press.
 90. Raz, J. (1985). "Authority and Justification." *Philosophy & Public Affairs* 14(1): 3-29.
 91. Regan, T. (1992). "Does Environmental Ethics Rest on a Mistake?" *The Monist* 75(2): 161-182.
 92. Renan, E. (2000). *What is a nation? Nation and Narration*. H. K. Bhabha. London and New York, Routledge: 8-22.
 93. Rolston, H. (1996). *Feeding People versus Saving Nature? World Hunger and Morality*. W. Aiken and H. LaFollette. New Jersey, Prentice-Hall: 248-267.

94. Ross, D. (2007). *The Right and the Good*. Oxford, Oxford University Press.
95. Rousseau, J.-J. (1999). *The Social Contract. Discourse on Political Economy and The Social Contract*. Great Britain, Oxford University Press: 43-216.
96. Routley, R. (1973). Is there a need for a new, an environmental ethic? *Proceedings of the 15th World congress of Philosophy*. Sophia, Bulgaria, Sophia Press. 1: 205–210.
97. Satz, D. (2010). *Markets in Women’s Sexual Labor. Why Some Things Should not Be for Sale: The Moral Limits of Markets*, Oxford University Press: 135-153.
98. Scanlon, T. M. (1992). “The Aims and Authority of Moral Theory.” *Oxford Journal of Legal Studies* 12(1): 1-23.
99. Sen, A. (1980). *Equality of What? McMurrin S Tanner Lectures on Human Values*. S. M. McMurrin. Cambridge, Cambridge University Press. 1: 195-220.
100. Sen, A. (2010). *The Idea of Justice*. London, Penguin Books.
101. Shue, H. (2005). *War*. *The Oxford Handbook of Practical Ethics*. H. LaFollette. Oxford, Oxford University Press: 734-761.
102. Simmons, J. A. (2002). *Political Obligation and Authority*. *The Blackwell Guide to Social and Political Philosophy*. R. L. Simon. Malden, MA, Blackwell Publishers: 17-37.
103. Singer, P. (1972). “Famine, Affluence, and Morality.” *Philosophy and Public Affairs* 1(3): 229-243.
104. Singer, P. (1986). *All Animals Are Equal*. *Applied Ethics*. P. Singer. Oxford, Oxford University Press: 215-228.
105. Sinnott-Armstrong, W. (2010). *It’s Not My Fault: Global Warming and Individual Moral Obligations*. *Climate Ethics: Essential Readings*. S. M. Gardiner, S. Caney, D. Jamieson and H. Shue. Oxford, Oxford University Press: 332-346.
106. Smiley, M. (2022). *Collective Responsibility*. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Winter 2022. Retrieved from <https://plato.stanford.edu/entries/collective-responsibility/>, Last accessed June 25, 2023.
107. Storing, H. J. (2002). *The Case Against Civil Disobedience*. *Civil Disobedience in Focus*. H. A. Bedau. London and New York, Taylor & Francis E-Library: 85-102.
108. Summerscales, R. (2022). *Lionel Messi Tops Forbes’ Highest-Paid Athletes List 2022 Ahead Of Cristiano Ronaldo In 3rd*. FanNation. Retrieved from FanNation website: <https://www.si.com/fannation/soccer/futbol/news/lionel-messi-tops-forbes-highest-paid-athletes-list-2022>, Last accessed June 25, 2023.
109. Sunstein, C. R. (2008). *Democracy and the Internet*. *Information Technology and Moral Philosophy*. J. V. D. Hoven and J. Weckert. Cambridge, Cambridge University Press: 93-110.
110. Sunstein, C. R. and R. H. Thaler (2003). “Liberterian Paternalism is Not an Oxymoron.” *The University of Chicago Law Review* 70(4): 1159-1202.

111. Thomson, J. J. (1971). "A Defense of Abortion." *Philosophy & Public Affairs* 1(1): 47-66.
112. Thomson, J. J. (1975). "The Right to Privacy." *Philosophy and Public Affairs* 4(4): 295-314.
113. Thoreau, H. D. (1849). *Resistance to Civil Government*. Aesthetic Papers. E. P. Peabody. Boston, The Editor: 189-211.
114. Timmons, M. (2013). *Moral Theory: An Introduction*. Lanham, Maryland, Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
115. Waldron, J. (2003). Property Rights and Welfare Redistribution. *A Companion to Applied Ethics*. R. R. Frey and C. H. Wellman, Blackwell Publishing: 38-49.
116. Walzer, M. (1983). *Spheres of Justice: A Defense of Pluralism and Equality*. The USA, Basic Books.
117. Wayne, N. (2005). National Autonomy. *The Oxford Handbook of Practical Ethics*. H. LaFollette. Oxford, Oxford University Press: 591-619.
118. Wellman, C. H. (2003). Nationalism and Secession. *A Companion to Applied Ethics*, Blackwell Companions to Philosophy. R. G. Frey and C. H. Wellman. Oxford, Blackwell Publishing: 267-278.
119. Wolff, J. (1996). The Distribution of Property. *An Introduction to Political Philosophy*. Oxford, Oxford University Press: 147-196.
120. Wolff, J. (2019). The Ethics of Anti-Poverty Policies. *Routledge Handbook of Ethics and Public Policy*. A. P. Annabelle Lever. London, Routledge.: 344-355.
121. Wynes, S. and K. A. Nicholas (2017). "The Climate Mitigation Gap: Education and Government Recommendations Miss the Most Effective Individual Actions." *Environmental Research Letters* 12(7).

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Արշակ Ղարիբի Բալայան

ԲԱՐՈՅԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ.

մեթոդներ, տեսություններ և խնդիրներ

Հրատ. պատ. խմբագիր՝ Լ. Հովհաննիսյան
Համակարգչային ձևավորումը՝ Կ. Չալաբյանի
Կազմի ձևավորումը՝ Ա. Պատվականյանի
Հրատ. խմբագրումը՝ Մ. Հովհաննիսյանի

Ստորագրված է տպագրության՝ 17.07.2023:
Չափսը՝ 60x84 $\frac{1}{16}$: Տպ. մամուլը՝ 26.125:
Տպաքանակը՝ 400:

ԵՊՀ հրատարակչություն
ք. Երևան, 0025, Ալեք Մանուկյան 1
www.publishing.y-su.am

ԿՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ 2023
publishing.ysu.am